

A hálózatba kötött pénztárgépek gazdaságfehérítő hatásának vizsgálata

A 48/2013. (XI.15.) NGM rendelet egyes kereskedelmi és szolgáltatási szektorokban működő szervezetek számára kötelezően előírta a hálózatba kötött pénztárgépek (a továbbiakban: pénztárgépek) bevezetését, aminek következtében az adóhivatal valós időben értesül minden tranzakcióról, amelyet a pénztárgépen bonyolítanak. A rendelkezés célja az adóelkerülés visszaszorítása, az adóbevételek növelése, a gazdaság fehérítése.

A KSH becslést készített annak kimutatása céljából, hogy a hivatal által publikált kiskereskedelmi volumenindexben tapasztalt növekedésen belül mekkora volt a fehérítés hatása, így lehetőség nyílik a valódi forgalomnövekedés becslésére.

Az alábbiakban a pénztárgépek bevezetése által okozott fehérítésnek tekintjük azt a mérhető forgalomnövekedést, ami nem következett volna be akkor, ha nem vezetnek be a pénztárgépeket (minden egyéb viszont változatlan marad). Ehhez becslést kell adni egy olyan tényidegen állapotra, amelyben a pénztárgépek nem kerültek bevezetésre.

A vizsgálat során alkalmazott panelbecslések kihasználják azt a tényt, hogy az adatok keresztmetszeti (ugyanabban az időpontban több vállalat adata is ismert) és idősoros (egy vállalat adata több időpillanatban is ismert) dimenzióban is ismertek. A becslési eljárás így kiszűr minden olyan hatást, ami időben állandó (pl.: a vállalat mérete), és azokat, amelyek azonos időpontban minden egyes vállalatra egyformán hatnak (pl.: trend, szezonális). Nem szűri ki viszont a pénztárgépek hatását, mert azokat az egyes vállalatok különböző időpontban vezették be. Az előbbieken alapján kimutatható, hogy a pénztárgépek bevezetésének időpontja után változik-e a vállalatok forgalma azon vállalatokhoz képest, ahol még nem vezették be a pénztárgépeket.

A kiskereskedelmi forgalmat a KSH az OSAP 1045 sz. (Jelentés a kiskereskedelem és vendéglátás eladási forgalmáról c.) mintavételes statisztikai adatgyűjtésből származó adatok alapján számolja, ezért a kiskereskedelmi forgalom elemzésekor azon vállalatok vizsgálatára kerül sor, amelyek az érintett adatgyűjtés adatszolgáltatói. Az adatfelvétel üzletek szintjén tartalmazza ugyan a kiskereskedelmi forgalmat, de a magyarázó változók (beleértve a pénztárgépek bevezetésének időpontját) csak vállalati szinten állnak rendelkezésre, ezért a kérdőívnek „A vállalkozás összes tevékenysége” kérdésére adott válasza kerül felhasználásra.

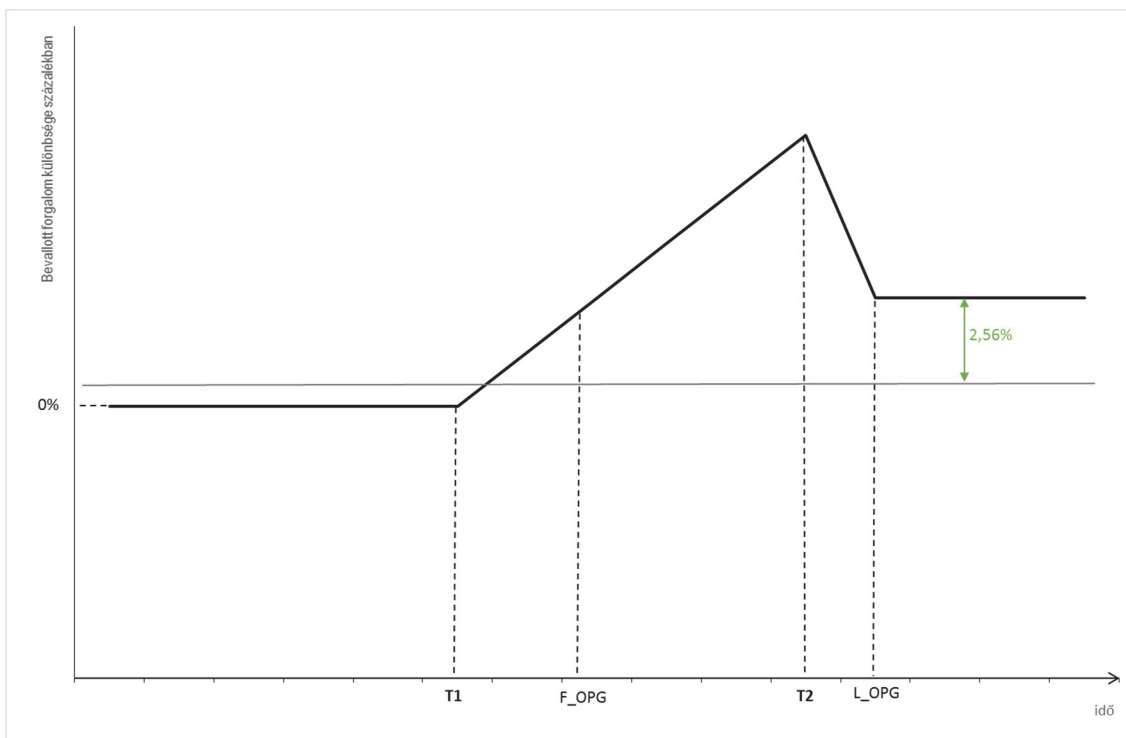
A vizsgálat során figyelembevételre került az a tény, hogy sok vállalkozás nem egyszerre vezette be a pénztárgépet valamennyi üzletében. Ezen túlmenően a következő magyarázó változók kerültek bevonásra:

- A vállalat mérete: alkalmazotti létszámadat a NAV-nak benyújtandó járulékbemlétből; tárgyeszköz-adat a társaságiadó-bevallásból; üzletek száma a regiszterből.
- A kereslet kielégítéséhez kötődő folyó kiadások: ELÁBÉ, illetve anyagköltség a társaságiadó-bevallásból.

Az eredmények azt mutatják, hogy a vállalatok már az első pénztárgép üzembe helyezése (F_OPG) előtt (T1 időpontban) magasabb forgalmat jelentenek, azonban ez a folyamat egy időpont után megtorpan (T2 időpontban), majd némileg „visszakorrigál”. Ezután a bevallott forgalom beáll egy, az eredetinel magasabb szintre. Ez alapján a pénztárgép hatását szétválaszthatjuk egy átmeneti időszakban

tapasztható rövid távú hatásra¹, és egy hosszú távú hatásra. **A vizsgálatok alapján a pénztárgépek bevezetésének hatására a kiskereskedelmi forgalom 2,56%-kal bővült átlagosan azoknál a vállalatoknál, amelyek bevezették a pénztárgépet,** és ezt tekintethetjük az ő esetükben egy átlagos fehéredési hatásnak. Ezt a folyamatot igyekeztünk szemléltetni az ábrán. Az eredmény azonban vélhetően alulbecsüli a valódi hatást, hiszen az átmeneti hatást (amely nehezen számszerűsíthető) is még a változás előtti állapotnak tekinti, és ehhez az „elméleti értékhez” viszonyítja a változást (ezt szemlélteti a vízszintes szürke vonal az ábrán).

A pénztárgépek bevezetésének hatása a bevallott forgalomra egy átlagos kiskereskedelmi vállalatnál²

Másrészről azonban fontos megjegyezni azt is, hogy nem minden kiskereskedelemben működő vállalat vezetett be pénztárgépet. A kizárólag online kereskedelmet folytatók, a minden kiskereskedelmi eladásukról számlát kiállítók, illetve egyes piaci, vásári helyeken értékesítők számára nem volt kötelező előírás a pénztárgépek bevezetése. A pénztárgépet be nem vezető vállalatok a teljes forgalomnak a 9,4%-át adták a vizsgált időintervallumban. Ennek figyelembevételével a pénztárgépek bevezetésének hatására **a teljes kiskereskedelmi ágazatban 2,32%-os fehéredés figyelhető meg hosszú távon.**

¹ A rendelet eredetileg 2013 februárjában jelent meg, és számos módosítás után 2014 szeptemberében vált kötelezővé. Az átmeneti időszak tehát ezen időszakon belülre tehető, azonban vállalkozásonként eltérő módon.

² Az ábra azt mutatja, hogy egyes vállalatok viselkedése hogyan változik az időben. Azonban a vízszintes tengelyen nem konkrét időpontok, hanem egy bolt működésében fontos időpontok láthatóak (ami boltonként eltérő lehet). Ennek megfelelően F_OPG az első pénztárgép bevezetésének időpontja, L_OPG az utolsó pénztárgép bevezetésének időpontja. A kérdőjelek olyan időpontokat jelölnek, amelyek megállapítása meghaladja a vizsgálat kereteit.